

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, F6ia, candu concedu ajutoriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/2 3 fl v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu s6u 40 doidieceri, or 3 galbini mon. sunatoriã. Se prenumera la postale c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorbe mari s6u mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 cr. de fiacare publicare. Fara depunerea acestui pretiu insãntu se voru ma' primi publicari.

Nr. 30.

Brasiovu, 29/17 Aprilu, 1865.

Anulu XXVIII.

MONARCHI'A AUSTRIACA. TRANSILVANIA.

Dela senatulu imperialu.

Dep. cav. **Aduleanu.** (Continuare.) Se dice mai departe, ca contingentulu preliminaru pentru spesele dietali 100.000 fl. este prea mare, sum'a de 30.000 fl. ajunge pentru de a acoperi asiã numitele afaceri de legislatiune ale regimului, resp. spesele legislatiunei preste obiectele de autonomia (administratiunea politica si justitiara). Aici, incopciandu de ceea ce au disu eri mai pe largu unu colega transilvanu si de ceea ce si astadi au amintitu Esc. S'a d. repres. alu regimului, mi iau voia a mai atinge numai acea impregiurare, ca unu faptu s'a trecut cu totulu cu vederea, acelu faptu, ca diet'a transilvana constitutiunalminte consiste din 161 membri; acentuesu „constitutiunalminte,” intielegundu prin ac6st'a constitutiunea eredita, din carea nu se pote struncina nimicu, a-fara numai pe calea constitutiunala. D6ca, domniloru, se voru socoti diurnele membriloru dietali cu cate 5 fl., apoi se va ved6, ca sum'a proiectata spre incuviintiãre de 30.000 fl., n'aru ajunge fara pe 30 dile, afara de despagubirile pentru spesele de caletoria, care asemenea competu membriloru ab aerario“. Mai incolo intrebu, d6ca e prin putintia a lua in pertractare obiectele legislatorice si a le ecsecuta in dieta in restimpu numai de 4 septemani? din cari numai verificãrile si constituirea dietei absorbu vreo 2 septemani? Atunci, candu diet'a Ard6lului are a face cu cladirea unui organismu intregu are a resolvi 3 propositiuni regie f6rte importante: organisarea justitiei, a administratiunei si a impartirei tieriei? Dupa ce combinare s'ar' p6te face ac6sta in 4 sept.? — „Motivarea acestei stergeri, cã candu diet'a transilvana aru pot6 pretinde numai unu astfelu de contingentu partialu, cum aru compete Transilvaniei, candu ea aru fi representata in senatulu imperialu redusu, — ac6sta motivare, domniloru, este unu atacu pe facia asupr'a constitutiunei tieriei! (Voci in centru: Asiã e!) Ac6st'a mi iau voia a o declarã aici pe facia. Catu pentru calitatea agendelor, nu e diferintia in tempu, d6ca corpulu legislativu aduce o lege cu val6re obligatoriã pentru unu teritoriu mai mare ori mai micu; lucrulu, trecerea tempului sunt aceleasi, e totu aceeasi pertractare asupr'a unei legi. Si d6ca luamu in considerare numerulu membriloru, nu gasimu mare deosebire intre numerulu membriloru senatului imperialu redusu, si intre numerulu membriloru dietei transilvane de 161, precum e se fia dupa constitutiune. De aceea repetu in6a odata, ca ac6st'a n'aru fi nimicu alt'a decatu o incercare indirecta de a delaturã constitutiunea tieriei. (Aprobare in centrulu dreptu.)“ — Oratorulu apera apoi sum'a de 29.000 fl., ce vinu a se dã orfanotrofiului din Sabiu dreptu despagubire pentru cele 5.000 galete de grau, donate aceluia de imperat6s'a Mari'a Teresi'a la anulu 1772. Dupa aceea trece la obiectiunea, ce s'a facutu incontr'a celoru d6ue judecatorie apelatoriale, si arata, ca tribunalulu de ti6ra dinainte de an. 1860 a costatu mai multu decatu cele d6ue tribunale de acum. Ac6st'a numai din punctu de vedere financiaru, ca-ci de altmintrea nici densulu nu se invoiesce cu aceste d6ue tribunale, si aru dori cã se fia numai unulu. Apoi combate stergerea de 60.000 fl. pentru introducerea cartiloru funduarie, aretandu, ca acelea se incuviintiasera in6a in anulu trecut si legea respectiva se si sanctiunase de de Mai. S'a; si astfelu nu se potriveste cu demnitatea casei si aru fi unu ce deplorabilu, d6ca ceea ce s'a incuviintiãtu acum unu anu, fara de a se cheltui, acum in anulu ac6st'a s'aru trage. Dar' chiaru si din punctu de vedere finantiaru e de lipsa a se incuviintiã sum'a ac6st'a. Asemenea aru fi a se incuviintiã cele 15.000 fl. pentru vindecarea b6leloru sifilitice, carea este uniculu institutu umanitariu sprijinitu in Transilvani'a din partea statului. (Voci in centrulu dreptu: F6rte bine!) —

„Dar' chiaru si candu amu aflã drepte t6te motivele comitetului finantialu, acelea totusi motiv6sa numai o parte din

sum'a aceea, ce se proiect6sa a se sterge; unu quantu insemnatu mai multu de 100.000 fl. nu se justifica prin nici unu motivu, ce remane nemotivatu, afara d6ca dreptu motivu generalu s'aru luã urcarea posturiloru din recerintia, — ceea ce inse s'a resturnatu prin cele ce mi amu luat voia a espune toomai acum. D6ca ne ocupamu cu restituirea ordinei ab ovo, apoi trebuie se se urce si recerintiele, dupacum inaint6sa organisarea, restituirea ordinei in ti6ra. La t6te bugetele celorlalte tieri de cor6na ne amu multiamitu cu stergerea de 50/0, ba — precum se hotari eri la statulu ungaru cu stergere numai de 40/0, si aici se proiect6sa a se sterge nu mai pucinu decatu 110/0 din recerinti'a totala. Un'a se mai considere domnii la acestu bugetu transilvanu, si aceea e ingreunarea bugetului transilvanu cu spesele gendarmeriei in suma de 476,360 fl.“ Aici apoi arata mai pe largu, cum gendarmeri'a cea multa in Transilvani'a nu este pentru ti6ra, ci pentru padirea granitiloru de oatra resaritu, si d6ca in tierile germano-slave cu populatiune de 23 mil. costa acum gendarmeri'a 1,700.000 fl., apoi in proportiune cu numerulu locuitoriloru din Transilvani'a, aru trebui se const6 10,400.000 fl. — „Se dice, ca ti6r'a Transilvani'a trebuie adusa in stare egala cu celelalte provincie, ca ti6r'a Transilvani'a facia cu un'a din celelalte tieri costa prea multu. Chiaru si la casulu acel'a, domniloru, candu Transilvani'a aru constã pre finantiele statului mai multu — ceea ce inse eu nu concedu, — apoi me rogu se se considere un'a, si adeca aceea, ca Transilvani'a se afla in complecsulu imperiului in puterea unui tractatu de statu, a unui tractatu, care nu s'a incheiatu cu unu alu treilea despre ti6ra, ci cu insasi ti6r'a. Transilvani'a n'a venitu aici in urm'a teoriei de prescrierea dreptului (Rechtsverwirkung), ci a venitu de buna voia, (bravo! in centrulu dreptu) increderea, convictiunea au adusu Transilvani'a zici (bravo! in centrulu dreptu), Transilvani'a crediã, ca alipirea sea de constitutiunea imperiala va fi o garantia mai multu nu numai pentru consolidarea si existintia imperiului, ci si pentru existintia institutiuniloru sele proprie autonome (Aprobare in centrulu dreptu). Ce s'aru alege din ac6sta autonomia, candu principiulu crutiãrei singuru s'ar crede a fi de ajunsu? Unde aru duce acestu principiu, d6ca aru veni la val6re? De siguru aru duce acolo, ca subtragundu midil6cele, t6ta vieti'a constitutiunala aru deveni cu nepotintia. Au d6ra Transilvani'a e de vina, d6ca detori'a statului intr'unu periodu de abiã de 10 ani a crescutu cu infricosiat'a suma de 1 1/2 miliardu. Form'a de regimu centralisticu a urcatu ac6sta detoria fara conlucãrea tieriei. (Bravo! in centrulu dreptu.) Acum'a cum vine Transilvani'a la aceea, cã se si p6rda pentru ac6st'a constitutiunea, autonomi'a? (Bravo! in centrulu dreptu). Domnii din parte isi au de a multiami acestui periodu alu centralisatiunei mai multe institute f6rte fructifere. Dv6stra, Domniloru, aveti o multime de institutiuni din epoc'a ac6st'a; intielegu prin acestea drumurile pe apa, multele drumuri ferate, ce se estindu fructificandu preste tierile senatului imp. redusu: si t6te acestea, Domnii mei, ve facu a portã mai usioru urmarile acelei periode, a respunde mai cu inlesnire contributiunile cele mari; de aci provine, ca Transilvani'a nu p6te contribui la darile directe in mesur'a aceea, cã tierile acestea. Transilvani'a, adeca majoritatea populatiunei cun6sce drumurile de feru numai din spusele altor'a, cea mai mare parte a locuitoriloru Transilvaniei in6a n'a vediutu drumu de feru. Ceea ce avemu noi, domniloru, din ac6sta epoca, in carea datoriele au crescutu cu 1 1/2 miliarde, nu e nimicu alt'a demnu de pomenire, decatu numai institutul telegrafului si cas'a nebuniloru din Sabiu. (Iaritate.) Si chiaru si acestu institutu de umanitate avemu de a lu multiami numai unui actu de gratia alu Maiestei Sale din a. 1859 dintr'o loteria, si nu de mai nainte.

Stergerea dupa propunerea comit. fin. aru duce la unulu ori la celelaltu reu: ori aru influentiã in modu stricatoriu asupr'a machinei de guvernare in ti6ra, ori aru constringe regimulu, a incungiurã convoirea dietala si a face schimbãri pe

calea ordinatiunilor, va se dica contr'a constitutiunii, pentru de a corespunde stergerilor celor atatu de mari. Nioi un'a, nioi alt'a nu póte fi in interesul inaltei case, césta din urma cu atat'a mai pucinu, ca-ci eũ nu potu presupune, ca inalt'a casa óa corpu reprezentativu constitutiunale va constringe regimulu nostru intr'atat'a, incatu se introduca in tíera pe calea octroiloru schimbati de sistemu anfi-constitutiunale. (Fórte adevveratu! in drépt'a.) Se fimu cu privire la starea cea struncinata financiála a statului, — acést'a e cu cuviintia, la acést'a me invoiescu cu tóta anim'a, se crutiamu dupa potintia si se cautamu a restitui ecuilibrulu in economi'a statului. La acést'a consimtimu cu totii, domniloru, dar' trebuie se avemu dinaintea ochiloru órecari margini, preste care nu potemu trece, fara de a lucrá incontr'a adevveratelor scopuri ale statului ori de a vatemá drepturile tieriloru autonóme. Si eu m'amu ocupatu cu esaminarea preliminarului pentru Transilvani'a, eu amu fostu in privint'a acést'a referinte alu comit. finant., si amu depusu referat'a numai dupace maioritaea m'a coplesitu, si ve potu incredintiá, domniloru, ca la esaminarea acést'a m'amu pusu pe basea ablegatului imperialu, dar' cu tóte acestea stergerea in sum'a proiectata de comitetu nu potu recunósce a fi justificata. Stergerile, ce se potu face, mergundu chiaru pana la marginea extrema a posibilitatei, se afla la rubricile „intercalarie, lefi de disponibilitate“ si unele posturi ale estraordinariului; si, cum disei, mergundu pana la marginea extrema a posibilitatei s'aru poté crutiá din ordinariu numai 91.902 fl., ér' din estraordinariu 91.489 fl., cu totulu dar' 183.391 fl. asiá incatu sum'a incuviintianda ar' face calculo rotundo, in ordinariu 3.110.000 fl., in estraordinariu 250.000 fl., cu totulu dar' 3.360.000 fl.

Din motivulu acest'a mi iau voia a propune:

„Inalt'a casa binevoiesca a decide: cá recerintia pentru cancelari'a aulica transilvana, capu 9, se incuviintiésa sum'a pentru ordinariu de 3.110.000, in estraordinariu de 250.000 fl., la olalta de 3.360.000 fl.; concedenduse inse espresu virementulu intre ordinariu si estraordinariu.“ (Bravo! in drépt'a.) Recomandandu inaltei case priimirea acestei propuneri, inainte de a incheiá, nu potu lasá neamintita un'a, adeca aceea, ea e verb'a despre bugetulu unei tieri, carea cu incedere deplina in diplom'a imperatésca din Octóbre si cu pastrarea dreptului de legislatiune propria autonoma in tóte acele afaceri, ce dincóce de Lait'a competu sen. imp. redusu, s'a lipitu de constitutiunea imperiala; ca populatiunea acestei tieri, precum dovedesce prea umilit'a adresa a dietei transilvane catra Maiestatea S'a din an. 1863, este petrunsa de simtiementulu pietatii catra acést'a autonomia, si ca procederea comitetului finantiaru, déca ar' strabate, aru face a se paré óa candu aru voi a se subtrage midilócele banesci, pentru de a se stinge cu incetulu pe cale indirecta víeti'a autonoma in acelu mare principatu transilvanu.

Déca acést'a directiune a operatiunii finantiare, mai cu séma in constelatiunea de facia a lucrurilor, aru fi, dupa politica, intieptiesce, lasu se decide intieptiunea in. case. (Aprobarea in centru si in drépt'a.)

Dupa ce mai vorbira totu cam in sensulu acesta si Dr. Teutsch, Br. Reichenstein, ér' Brestel refrangundu totu, se facu votisare; propunerea lui Alduleanu cadiu si a comisiunii se primi cu 86 in contra la 79 voturi. Asia Ardélului i se sterge din bugetu mai pe catu i se scadiuse din darea pe capu. Acoperirea se primi cu 79.375 fl. Totu cam asemené o pati si bugetulu Croatii care se primi numai cu 1.946.000 fl. si acoperirea cu 45.100 fl.

Regalistii ardeleni in senatulu imp. si octroy.

Cunoscutu este toturoru ardeleniloru, cumca institutiunea regalistoru fundata in legile vechi si in pracs'a vechia a tierii pana la an. 1848 devenise prin abusu fórte stricatiósa pentru constitutiunea tierii; de aceea noi in vér'a anului 1861 o am si combatutu in abususurile ei. Partea stricatiósa a institutiunii regalistoru stá mai alesu in numerulu celu nedeterminatu alu celoru chiamati la dieta, cum si intru acea impregiurare, ca tocma si veduvele, déca era dómne mari, poteau fi representate in dieta prin locutiitori. Pana la an. 1848 numerulu regalistoru séu adica alu boieriloru mari chiamati la dieta prin rege, eara nu alesi, ajungea aprópe la 200 insi, candu din contra numerulu deputatoru alesi era abia 96 insi. Legea electorala octroata de monarchu in an. 1863 margini si defipse numerulu regalistoru la 40, eara pe alu deputatoru la 125, adica la numeru preste intreitu de alu regalistoru.

Dica cine ori cate va voi, dara dupa ideile moderne ale

Europei constitutiunale doua milióne locitori sunt prea bine reprezentati prin o frunte de barbati, deputati alesi cu censu de 8 fl. v. a. in numeru de 125. Apasamu la frunte de barbati, pentru ca nisce ignoranti, hêbêuci, trantori lenesi, betivi, de caracteru moralu in tóta privint'a problematicu, nici in numeru de diece mii n'aru fi de ajunsu, séu mai bine, ei aru fi cu totulu de prisosu*).

Inse ce cauta regalistii intre deputati, candu ei aru trebui se formese o casa a loru propria de senatori, precum au fostu si este acést'a in alte tieri si staturi nu numai monarchice constitutiunale, ci si in cele republicane? Raspunsulu la acést'a ne este cunoscutu: diet'a din an. 1864 a voit u asié, pentruca ea dupa lupte mari avute anume cu o fractiune numerosa din centru adopta cu maioritate numerulu de 40 regalisti, ii incorpora si pe acestia in nou'a lege electorala votata de sínési, vóindu curatu si respicatu, cá regalistii se nu formese corpu legislativu separatu, ci ei se faca numai o parte constitutiva a dietei transilvane. Temeiurile maioritatii vedi-le in stenogramele tiparite.

Fíindu odata regalistii séu cum amu dice senatorii Transilvaniei incorporati in cas'a deputatoru, pana acum se intielegea pentru orice ardélenu de sine, ca din sectiunile regalistoru inca era se se aléga cativa membrii la senatulu imperialu. Ore inse altii se invoiescu cu acesta idea a nóstra? De siguru ca nu. Sesiunea senatului imp. din a. 1863/4 a trecut in acést'a privint'a eaca-asié, de buna venire; din contra in decursulu sesiunii din an. 1864/5 nu numai in grupe mai mici, nu numai in unele diarie din capitala, ci tocma si in o comisiune s'au facutu intrebari agere, ca cum de au intratu si regalisti ardeleni in cas'a deputatoru, candu aceia — dupa ide'a unora — aru avea locu numai in cas'a de susu. Cu ocaziunea pertractarii motiunii comitelui Vrints in comisiunea fin. regalistulu Teutsch fu atacatu chiaru de oatra unii membrii din stang'a, eara dupace se apará, inse cu destula modestia si blandetia, apoi totusi dn. Skene burgarmaistru dela Brünn ii mai plesni odata in facia dicéndu: „Es ist doch ein Unterschied zwischen Wahl und Wahl.“

Eata Domniloru unu altu punctu de conflictu (isbire) intre constitutiunea Ardélului si intre o parte a casei deputatoru. Ar fi óresicum o minune, déca acestu conflictu nu ar' sparge mai curendu séu mai tardiu in cas'a deputatoru in facia publicului cu atatu mai vîrtosu, ca mai este si o fractiune, carea arunca deputatoru ardeleni, ca ei sunt octroati in senatulu imp. (hineinocroirt) si carea nu ar' voi cá se mai intre acolo inca si oratii si ungurii. Acea partita apoi nu alege, déca deputatii ardeleni tienu séu nu tienu cu ministerulu de acum, ci ea nu voiesce pe ardeleni, pentruca vede, ca afara de cativa sasi, pe ceilalti niciodata nu'i va poté duce de buna voia la Francfurtu; asié mai bine se nu mai mérga nici la Vien'a. Eata deci cum se potu intielege bajoourile vomite de Presse, de Neue freie Presse et Consortele, asupra ardeleniloru. Acelea diarie voru se desguste pe ardeleni, pentrucá ei se parasésca Vien'a.

Destulu inse, ca incau cu privire la regalisti conflictulu este pe facia. Ci noua n'are se ne pase de acést'a nimicu. Las' se ajunga cas'a deputatoru senatului imp. a decide, ca ea nu mai póte priimi pe regalistii din Ardél in sinulu seu, pentruca in acelu momentu isi va ridica capulu si cestiunea generala a revisiunii intregi constitutiunii din an. 1861 impreuna cu legile electorale de preste Lait'a, unde principiulu intereselor (Interessenvertretung) este impinsu asié de parte, in catu au ajunsu cá in acelea tieri se aiba o multime de familii particulare pe reprezentantii lor in camer'a deputatoru. Eata cum. In Boemi'a de es. intre cei 241 membrii ai dietei pre lunga ce proprietarii cei mari (Grossgrundbesitzer) au 54 reprezentanti la diet'a lor, apoi mai au si familiile proprietarie de mosii mari dupa legea de Fideicommissum, fiacare cate unulu, cu tótele 16 deputati. In tocma acést'a analogia vei aflá si la familiile particulare representate de celelalte tieri germano-slave. Imi va dice inse cineva, ca acei deputati totu nu sunt denumiti dela coróna, ci alesi. Denumiti nu sunt, diu inse nici alesi nu se potu dice, pentruca cine se'i aléga? Fratii, sororile si fiii lor? Ce felu de alegere este acést'a? Noi si cá ardeleni, si cá cetatieni de statu austriaci o amu potea óre introduce la noi, dupace mai vortosu amu delaturatu si aceea ce a fostu abusu in denumirea regalistoru? Niciodata. Apoi eata ca dietele germano-slave au tramisu la cas'a deputatoru imperiului si de acei „Fideicommissbesitzer“, séu cum se

*) Vedi parlamentulu Angliei din dilele lui Oliver Cromwell. — Vedi si Marcalele cu Korteszsk.

mai numescu, voturi*) virile, cá se facemu ca totu ele au acolo si amplotiati de statu preste 60 inși cá deputati.

Din acestea se vede curatu, ca provinciile germano-slave numai atunci voru potea imputa Transilvaniei tramitarea de regalisti, candu isi voru reforma ele in selegia lor electorala, parasindu principiulu de reprezentarea intereselor. De altumintrea se nu créda nimeni, ca noi dóra am pune capulu in peptu in favórea institutului regalistoru, pentrucá nesmintitu se se aléga si dintre densii in cas'a deputatoru; tocma din contra, nu ne pasa nicidecum de acésta; aceea de ce ne pasa noua este, cá locuitorii Transilvaniei se'si ia sam'a prea bine, pe ce felu de ómeni se aléga cá deputati pentru periodulu viitoru alu dietei; eara diet'a se'si tiena de un'a din cele mai sacre datorintie a'si forma, cum se dice o scóla parlamentara, din carea se ésa barbati atatu pregatiti fórté bine in mai multe ramuri ale vietii de statu, catu si rutinati in tóta privint'a, pentrucá incai o parte din ei se se póta mesura in totu timpulu cu ceilalti, cum si se scia sustiené si nutri unu felu de solidaritate intre sine. Tiér'a avú ocaziune de a vedé in acesti doi ani din urma, ca intru adevéru deputatii parlamentulu imperialu nu perdu timpulu cu corecturi minutiose de protocólele siedintieloru, cu coregeri de erori ortografiei, cu dispute de lana caprina, ci ca mai toti cei inestratu cu darulu retorice (carele inca este unu daru) vorbescu ad rem; eara cei carii nu simtu in sine chiamarea de a vorbi in publicu, tacu acolo, atatu mai multu vorbescu si facu inse in sectiuni si comisiuni, in care adesea cei carii nu vorbescu in publicu isi castiga merite celu pucinu asié de mari, cá cei mai straluciti oratori, pentruca proieptele de lege nu se compunu in publicu, ci acolo vinu gat'a din sectiuni, pregatite in linisce cu mare grija si bataie de capu.

Deci strige germano-slavii oricatu voru vrea asupra regalistoru transilvani, ca cu acésta ei indirecte striga totu pentru revisiunea patentei din 26 Fauru nu numai in § 13 ci si in alti §§-i; ei apoi lovescu totuodata in sistem'a de doua camere, pentruca ei cautandu in doi trei regalisti ardeleni pedec'a naintarii, eata ca se impedece de cas'a de susu, prin urmare si de § 3 (Haupt der inländischen Adels-geschlechter), § 4 (archiepiscopi etc. etc.); § 5 (barbati eminenti etc. etc.), eara acésta cu atatu mai multu, ca numéru membriloru casei de susu nici ca e determinatu nicairi, ci acelasu se póte schimba dupa impregiurari.

Apoi eata, ca ardelenii n'au nicidecum cauza de a se gena de o revisiune a constitutiunii generale a imperiului, eara revisiunea constitutiunii proprie si o pastrésa numai pentru sine cá dreptu nedisputatu alu tierii si alu corónei.

In érn'a trecuta pre candu se suná tare, ca in cele din urma Croati'a inca va tramite deputati la parlamentulu imperiului, se audia totuodata murmure din partea mai multora: „Ce? se ne mai octroese si pe croati in cas'a deputatoru precum au facutu cu ardelenii?”

Asié! uitate minune cá acésta, se ve octroese pe croati cá si pe ardeleni, unde? in ce parlamentu? in acelu octroatu din orecetu pana in talpi, prin diploma, prin patenta, prin constitutiunile specifice provinciale, prin legile electorale, care tóte fusera publicate in decursulu anulu 1861 fara picu de concursu alu respectiveloru diete, dintre care pana atunci multe nu esistá nici macar cá puiulu in ou.

Apoi vedeti Dv., cine se ne impute noua octroy, acésta carii au se multiamésca lui Ddieu si imperatulu ca n'au remasu cu statutele contelui Goluchowsky in spinare, cu acelea spoieli de constitutiune, de care a risu Europ'a intréga. Lasamu ca legea electorala transilvana dupa judecat'a toturoru celoru neinteresati este din nascerea sa relative multu mai buna si mai corespundietóre dorintieloru a $\frac{9}{10}$ partii a poporulu decatu tóte legile electorale de preste Lait'a si decatu cea ungrésca din an. 1848, dar' apoi vede oricine, ca in aceeasi s'au pastratu o multime de elemente din legea electorala, dela 1791 respectanduse totuodata singularele referintie ale natiuniloru acestui Principatu. Prin urmare germano-slavii n'au temeiu nici in acésta privintia de a imputa Transilvaniei nici unu felu de prefavóre pe calea octroarii.

G. Baritiu.

Sinódele in beseric'a gr. catolica resaritena.

Fiindca auctorulu acestei disertatiuni se afla de optu dile sub cura medicésca, in catu nu e in stare de a o complini si derege in partea ei

*) Fideicommissum intielesu nu dupa legile romane, ci dupa cele noua, adica mozii séu domenuri, care nu se potu instraina séu vinde si la care posesorulu e numitu prin lege séu statutu.

din urma, de aceea publicarea trebue se se mai amane. De altumintrea coprinsulu sinopticu alu partii din urma ar' fi:

1. Repetitele incercari ale mitropolitulu de a conchiama sinóde.
2. Acestea incercari denunciate la Rom'a cá „schismatice“ si „eretice.“
3. Patru conferintie private ale membriloru dietei cati se tienu de beseric'a unita, in ver'a si tomn'a a. 1864 in trebile besericesci.
4. Lips'a de resultatu. Pentruce?
5. Corespondinti'a cu in. Cancelaria de curte in privint'a tienerei sinódeloru.
6. Demascarea denunciatiunii in Martiu a. c. pe calea Vienei.
7. Cei cinci membrii ardeleni uniti din senatulu imperialu. —
8. Unu memorialu la Nunciatura.
9. Ce dicu si ce credu fruntasii clerulu rutenu din Galiti'a despre sinóde.
10. Ce opinione si ce spiritu predomnesce totu in acésta privintia in Oradea, Armenopole, Lugosiu.
11. Temerea cu totulu desiérta a unoru blasiani de sinóde.
12. Apathi'a neinvinsa a unoru protopopi.
13. Mirenii se nu se imbiie nicidecum la sinóde, se nu incete inse a provoca mereu pe clerici, cá ei se restaure sinódele intru intielesulu Canoneloru,
14. Proieptu de statute regulatóre de tienerea sinódeloru si pentru alte trebi besericesci.
15. Regimulu é aplecatu ale supune spre sanctionare si observare definitiva.
16. Indiferentismulu nu atatu celu confesionalu, catu mai vertosu celu religiosu, unde duce.
17. Reinnaltierea ritulu orientalu la stravechiulu seu Iustru. B.

Sabiu in 27 Aprile. Ve impartasiescu una noutate, care sciu ca va multiumi asteptarile tuturor. Ecselenti'a S'a Parentele Archiepiscopu si Metropolitu Andreiu facu in duminic'a Tomei o excursiune la comun'a Resinari, unde fú intimpinatu cu tóta onórea si caldur'a. Ecs. S'a tienu la finea liturgiei o cuventare, in care afara de invetiaturile archipastoresci mai descoperi, ca inca in véra acésta se va tiené instalatiunea metropoliei in comun'a Resinari, cu o rara solemnitate, ceea ce a si imbucuratu anemele tuturor auditoriloru, cari dupa liturgia isi aretara bucuri'a si prin o deputatiune numerosa. Acésta descoperire dorimu se o vedemu catu mai curendu efeptuta si cu acea ocaziune se ne mai potemu aduna in sinodu, spre a fini organizatiunea inceputa! —

AUSTRIA INFERIORA. Vien'a 25 Aprile. Pre candu soriemu noi acestea, partea mai mare a deputatoru este readunata si cei carii folosinduse de feriile pasoiloru au apucatu a se duce pe la familiile lor prin provinciile mai departate, se readuna cu incetulu. — Lucru singularu, ca indata ce foile publice incepu a vorbi earasi despre afacerile parlamentare, intre diferitele clase ale poporulu capitalei inca se simte unu altu spirit si o alta viotiune. Mai toti se invoiescu intr'un'a, ca viéti'a constitutionala de patru ani pana acum n'au aratatu ceva resultate, prin care poporimea se fia simtitu vreo usiorare mai insemnatóre; totu asie inse sunt de acordu toti barbati practici si cunoscatori de alte tieri constitutionale, ca de n'ar mai fi si alte folóse, dara o unoscinti'a de sine la care s'a datu ocaziune prin desbaterile parlamentare este de unu folosu ce nu se póte pretiui de ajunsu. Pentruca dupa o sistema intunecósa si aspra de 16 séu deoa mai vrei de 160 ani se poti destepta, urdi si intemeié opinia sanatóse, corese si curatite de rugini, din care apoi se resulte opinione publica lamurita si meritatóre de a se numi vox populi dela $36\frac{1}{2}$ milióne, patru ani nicidecum nu sunt de ajunsu, precum ei nu ajungu neci cá se se delature calamitatile finantiale. Intr'aceea atata este si remane adevéru, ca insii deputatii dupa fiacare sesiune se simtu multu mai bine informati si óresicum desteptati, decatu credusera ei ca era inainte. Atata numai, ca problemele lor sunt multe, mari si cu atatu mai obosítóre, cu catu ei (afara de ardeleni) sunt totuodata membrii ai dieloru provinciale, ai senatulu imp. marginitu si ai cestui mare, care tóte ceru sacrificii de timpu, de sanetate si la mai multi de interesele si chiaru de fericirea si de viitorulu familiiloru, pe care sunt siliti a le lasa mai ou anulu intregu in voi'a ursitei. —

Cronica esterna.

GERMANIA. Berlinu 24 Aprile. Prusi'a cu tóta deciderea federatiunii germane din 6 Aprile se apucá a-si asiédiá marin'a s'a in portulu dela Kiel. Si rechiamandu-si si Austri'a dreptulu seu de a luorá numai iq cointielegere recu-

noscu Prusi'a si Austriei egal'a indreptatire de a luá asemeni mesuri. Ceea ce bate mai multu la ochi e, ca dupa unu telegramu din Parisu Prusi'a a propusu Austriei conchiamarea reprezentantiei ducatoru spre a se consultá despre viitóri'a sórte a tierei. Inluinti'a Franciei asupra Prusiei in caus'a ducatoru se vede aici pe facia, déca se resolvi acésta a primi in principu votulu poporului. Ore Austri'a se va invol cá se se respectese votulu poporului? —

FRANCA. Parisu. In sirulu propusetiuniloru s'a datu corpului legislativu francu si proiectulu de lege pentru cassarea inchisórei preventive a datorniciloru, care desfiintiasa inchisórea corporale pentru datorii in negotia de comerciu si civili, precum si in contra strainiloru; si numai in casuri criminali, politiane-disciplinare si casuri politiane se mai pastrésa. Persónele private potu pretinde inohiderea datorniciloru numai dupa ce va esi sententi'a judecatorésca pentru desdaunare; si ele au tocmá acelesi mediulóce de sila, care le are si fisculu. Deodata nu se potu inchide si barbatu si femeia. Judecatoriile potu amaná inchisórea unui datornicu cu prunci minoreni pe unu anu, si pe lunga cautiune se póte si redicá inchisórea. Acestu proiectu de lege supune unu gradu inaltu de civilizatiune si umanitate, chiaru si intre poporulu de diosu; se crede inse, ca cu greu va aflá acceptarea din partea corpului legislativu.

In 24 se duse unu individuu de nationalitate straina la solulu rusescu si pofiti se vorbésca cu secretariulu solului. Abia esi secretariulu si strapunsu de vro 5 pumnarie cadiu la pamentu mortu, acel'asi asasinu mai strapunse inca alte 2 persóne, elu inse inca fú prinsu. — „Monitoriulu“ reportésa cumca s'a ordonat unu doliu de curte pe 9 dile pentru mórttea marelui principe din Rusi'a, a carui remasitie pe unu vaporu de resbelu se voru straportá la Kronstadt.

ITALIA. Turinu 22 Aprile. Senatulu a reieptatu legea votata de camera, care desfiintia osind'a la mórtte. Semnu, ca securitatea personala in Itali'a se privesce inca multu amenintiata.

— Cestiunea bunuriloru monastiresci se afla in pertractarea cameriloru.

— Din ROM'A se scrie, ca dupa ce Persigny dechiará francu S. S'ale Papii, cumca imperatulu nu va parasi necio-data caus'a S. Scaunu, pe care a aperá de 15 ani atatu de gloriosu si numai dusmanii Franciei si ai ginteii latine ar' puté dá unu sfatu de alu parasi S. S. Papa primi aceste espectorari facute la insarcinarea imperatului cu o nespusa bunavointia, inoatu Persigny esi din Vaticanu fórtte suprinsu de cuventele S. S. Parente. **E l u c r u n a t u r a l u**, ca poporulu rasei latine are cea mai mare reverintia si simpatia catra Papa si caus'a lui; acést'a se dovedesce si prin sumele cele infricosiatu de bani, ce se daruira Romii, cá b a n u a l u S. P e t r u. Afara de Itali'a, Spani'a cu Portugali'a cari contribuira mai multu, se tramisa a dóua di de pasci numai din Parisu din beseric'a S. Clotilde 19.000 fr. din b. Suplice 22 mii fr., ér' cu totulu in restimpu de 6 ani se tramisa din Franci'a S. Scaunu suma colosala de 43, milióne franci.

AMERICA. New-York 13 Aprile. Generalulu revoltantiloru Lee a capitulatu cu intrég'a s'a armata in 9, ér' gen. Mosbi inca nu vré a capitulá.

Presedintele Lincoln dechiará inchise tóte porturile de sudu si libertatea sclaviloru.

S o i r e i n f r i c o s i a t a ne aducu telegramele dela New-York 15 Aprile, cumca presedintele republicei Lincoln fú puscatu in nóptea din 14 de catra nesce ucigatori asasini (séu ucigatori pe furisii) si in 15 si muri! Se facu atentatu si asupr'a vietiei min. de esterne Seward, éراسi prin puscatura. Juratii dusimani ai libertatii bietiloru solavi nu mai au nemica santu si cadiendu in desperare pentru resbunare luara refugiu la asasinatu.

Din ROMANI'A asteptamu scirea despre readunarea camerelor; ér' privitoriu la regularea si introducerea postelor tierii dela 1 Maiu s'au luat mesuri, cá se se si puna in vietia acestu mediulocu de comunicatiune, care pretinde atatu acurateti'a catu si siguranti'a cea mai mare. —

Bibliografia. Din „Tesauru de monumente istorice pentru Romani'a“ de A. Papiu Ilarianu a esitu si faciór'a a 4-a si a 5-a din t. III, care cuprindu:

„Dóue documente despre principele Radu Cantacuzinu, fiulu lui Stefanu Cantacuzinu IV.“ din archivulu din Berlinu; Corografi'a Moldaviei, de G. Reichersdorf dupa ed. principe dela 1541; Chart'a Moldaviei dela 1541 dupa ed. dela 1595. Prefaciune.

Faciór'a a V-a pe lun'a lui Febr. cuprinde: Chorografi'a Moldaviei de G. Reichersdorf dupa ed. principe dela 1541; Veranciu espeditiunea lui Solimanu in Moldavi'a 1538; Veranciu despre starea Moldaviei si tierei romanesci; Aurilu voyage de Moldavie 1689. Note.

Ne salta anim'a de bucuria, fienduca cetim in anuciulu dlui redactoru, cumca si min. instructiunii publice se aboná la unu numeru de esemplare din „Tesaurulu“ acest'a, cu atatu mai vertosu cu catu, ca se considerésa implinirea datoriei pe acolo de unu mare meritu. D. redactoru respica o multiamire si diurnaleloru romane, cari recunoscundu folósele acestei intreprinderi nu lipsira a incuragiá continuarea opului.

„Fóia Societatii“ pentru literatur'a si cultur'a romana in Bucovin'a iesi si in Nr. 4 pe 1 Aprile si cuprinde: o scurta privire istorica asupra Bucovinei, care inse cuprinde si diplom'a imperatésca din 1862 cunoscuta cetitoriloru nostri.

Comitetulu „Societatii“ escrie unu premiu de 10 galbeni pentru descrierea Bucovinei in privinti'a geografica, etnografica, topografica si istorica si altulu asemeneapentru descrierea starii scóleloru din Bucovin'a ambe in limb'a romana, si se aiba celu pucinu cate patru cole de tipariu. Terminulu e pana la finea lui Octobru 1865, si facunduse alusiune la acestu premiu se face observarea in acestu art., ca cu tóte dusimaniile si incordarile straine Bucovin'a totu a mai remasu tiéra romana. — b) Caus'a releloru din civilizatiunea moderna. Bibliografia, „Romanische Poeten“, traducerea cunoscuta, pe care d. G. Hurmuzachi o supune la una cuvenita critica recensendui si perstringundui defectele traducerii si dovedendu prin citate alaturate cutesat'a deformare a intielesului, inoatu in multe locuri nu sémena cu originalulu. Noi inca facuseramu atentu pe traducatoriulu asupra acestui defeptu, fara resultatu si credemu, ca se va fi convinsu si d. P. . . . din Nr. „G“ 16 despre acestu adevéru. c) Tesaurulu literaru pentru cultivarea limbei romane (urmare). Teatrulu nationalu in Cernautiu si publicatiuni, dintre care una provóca pe auctorii din Austri'a si Romani'a a tramite cate unu esemplariu din opurile loru spre recenziune la comitetu.

„Cicala“, diurnalu umoristicu cu stampe, ce ese odata pe septemana, duminéc'a, suptu directiunea d. Ioane A. Geanoglu, editoriu Toma Stoescu, cu abonamentu pe semestru 16 sf., anuntia, ca a esitu de suptu presa din bibliotec'a romana primululu volumu: „Catastichulu amorului“ si „La gur'a sobei“ si se póte primi dela administratiunea diurnalului „Opiniunea Nationale“ seu Cicala pasagiulu romanu Nr. 19.

Atentiune la toti patimasii de dinti!

Doctorulu de dinti vienesu

vine pe la inceputulu lui Augustu in 2—3 Brasiovu.

Bai'a de Basna.

Se face onoratului publicu cunoscutu, ca scaldele dela Basna se deschidu in 21 Maiu an. c.

Basna (Baasen) in Aprile 1865.

M. Ehrlich,
arendasiu.

2—3

Cursurile la bursa in 28. Aprilu 1865 *sta asia* :

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 12 cr. v.
Augsburg	—	—	106 „ 35 „
London	—	—	108 „ 35 „
Imprumutulu nationalu	—	—	75 „ 75 „
Obligatiile metalice vechi de 5 %	—	—	71 „ 65 „
Actiile bancului	—	—	803 „ — „
„ creditului	—	—	185 „ 20 „

Obligatii desarcinarii pamentului in 25. Aprile 1865 :

Bani 70·60 — Marfa 71·—